

Posudek na magisterskou diplomovou práci Kláry Hyškové

Název práce: **Genderová analýza postavení žen v Iráku. Vliv současného konfliktu na život iráckých žen.**

Posudek zpracovala: PhDr. Blanka Knotková-Čapková, PhD., vedoucí práce

Text Kláry Hyškové je prací empiricko teoretickou s důrazem na analýzu v hlavní empirické části, která je regionální případovou studií. Autorka vhodně zvolila **kombinaci metod** genderové a historicko politologické analýzy s komparativní metodou v rámci postavení žen v jednotlivých obdobích vývoje. Období před nástupem strany BAAS k moci zde představuje kontextový rámec k jádru práce, jímž je srovnání totalitního období vlády Saddáma Hussajna s vývojem po pádu jeho režimu a v průběhu válečného období.

Téma práce je dosud minimálně zpracovávané a velmi aktuální. Z teoretického a metodologického hlediska vyplňuje zejména v české odborné literatuře závažnou mezeru genderového pohledu na historii a mezinárodní konflikty. Česká odborná literatura se dosud převážně soustředila na historii dominantních mocenských diskursů, zatímco problematiku marginalizovaných diskursů a role sociálních menšin věnovala jen malou pozornost. (Pojem „sociální menšina“ zde užívám ve smyslu participace na moci, nikoliv ve smyslu demografickém.)

Z **heuristického** hlediska odvedla autorka velmi pečlivou a důkladnou práci. Samostatně prostudovala značný rozsah teoretické literatury, z níž vycházela při představení i aplikaci zejména metody genderové analýzy, a to jak na doporučení vedoucí práce, tak na základě vlastní rešerše. Dále použila množství primárních pramenů v podobě dokumentů i sekundární literatury k tématu – přičemž sekundární literatury je velmi málo a bylo třeba vynaložit značné úsilí k jejímu získání. Uvedenou **bibliografii** tedy považuji za zcela odpovídající vymezenému tématu. **Odkazy** jsou formálně správné a dobře dohledatelné.

Teoretické zázemí práce vychází z textů **feministických autorek a autorů** (především Steans, Whitworth, Tong, Harding, Daly, Elshtain, Renzetti a Curran). Soustředí se zejména na texty, které přímo tematizují genderové hledisko v politice, mezinárodních vztazích a válečných konfliktech. Klára Hyšková hned na začátku 1. kapitoly správně upozorňuje, že feminismus není homogenním proudem myšlení a že ani přístup k otázce práv žen a diskriminace žen zde není jednotná. Velmi správně si také všímá skutečnosti, že kategorie „žena“ není kategorií esencialistickou a že neoznačuje homogenní skupinu, ale skupinu vnitřně heterogenní, a že tedy i vztah žen v určitém místě a čase k moci je diferencovaný z hlediska jejich etnické příslušnosti, vzdělání, sociálního postavení, regionálního zařazení (např. město – venkov), apod. Tuto tezi rozpracovává na konkrétním materiálu v 5. kapitole, která je věnována specifickému postavení kurdských žen. Tento směr bádání by poskytoval podnět k dalšímu rozvíjení, především v kontextu postkoloniálních teorií. (Jednou z naznačených cest, jak řešit jistý rozpor mezi teoretickým dekonstruováním kategorií „muž“ a „žena“, a praktickou diskriminací žen jako skupiny v konkrétních případech, je např. teorie tzv. „strategického esencialismu“, který koncipovala postkoloniální feministická teoretička Gayatri Chakravorty Spivak).

Dalším teoretickým kontextem práce je role žen v **nacionalistických** hnutích, kde autorka vychází mj. i z výborné původní české práce Jitky Malečkové *Úrodná půda. Žena ve službách národa*. Diplomová práce v této souvislosti neopomíná různé role žen v ozbrojených konfliktech, nezjednodušuje roli žen na roli obětí, zmiňuje i nacionalistickými ideologiemi často adorovanou roli matek – rodiček a vychovatelek nových generací a v podstatě archetypálních symbolů ženy jako Země-Vlasti. Tyto symboly, třebaže zdánlivě ženám

připisují úlohu klíčovou, však zpravidla neznamenají jejich emancipaci v rámci společnosti a nevykračují tedy z patriarchálního rámce.

Dalším možným teoretickým kontextem pro zvolené téma by mohl být nábožensko společenský aspekt, zde konkrétně **islám**. V tomto ohledu se práce omezuje v podstatě jen na konkrétní roli islámu v jednotlivých historických a politických situacích, problematikou islámu z hlediska analýzy genderově sociálních vztahů v teoretické rovině se však nezabývá. Je to pochopitelné ve vztahu k období vlády strany BAAS, která se zpočátku profilovala jako strana sekulární, islámské rétorice otevřel Saddámův režim prostor účelově teprve po roztržce s USA. Islám jako politický faktor tedy nabývá na zásadnějším významu především po americké invazi, kdy konzervativní skupiny získávají příznivce i díky protiamerické propagandě. Tuto poznámku tedy nevnímám jako výtku, ale spíše jako další z podnětů k dalšímu možnému rozvíjení tématu.

Z hlediska **logického vedení argumentace** považuji práci za velmi kvalitní. Autorka formuluje přesně, negeneralizuje a nezjednodušuje a své závěry vyjadřuje velmi uvážlivě. Je to patrné např. na důkladném rozlišování různých ohledů, v nichž byl pro postavení žen – či některých žen – příznivý i počátek období vlády BAAS, např. vstup žen do veřejné pracovní sféry. Autorka zde však velmi případně pokládá otázku, nakolik jsou v rámci totalitní moci dílčí práva stejně vždy narušována celkovým útlakem. Zde by se nabízel další podnět k navazujícímu rozvíjení, totiž srovnání s totalitním reálným socialismem v Evropě. I v tehdejší Československu se zvýšila zaměstnanost žen, nicméně tato zaměstnanost znamenala vytvoření dvojí zátěže pro ženy, poněvadž rozdělení rolí v soukromé sféře zpochybněno nebylo. V obou případech tak byl zkonstruován ideál „super-ženy“, o němž v iráckém kontextu diplomandka na str. 35 přímo hovoří. Upozorňuje pak na nepříznivý vývoj situace ohledně práv žen v dalších obdobích režimu; nástup fundamentalistického tlaku na opětné uzavření žen do soukromé sféry tedy nebyl záležitostí po-saddámovskou, ale nastal již dříve.

Za příznivé důsledky pádu Saddámova režimu pro postavení žen lze podle diplomandky označit zejména celkové uvolnění ve smyslu odstranění diskriminace politické a odstranění diskriminace etnické, a v kontextu důrazu na lidská práva i nový důraz na práva žen (např. na právo na vzdělání). Závěr je však nejednoznačný: otázku nelze položit zjednodušeně v tom smyslu, zda se postavení iráckých žen zlepšilo, nebo zhoršilo. Autorka se opět velmi funkčně vrací k myšlence heterogenosti žen jako skupiny a konstatuje, že zatímco byla odstraněna např. diskriminace žen-disidentek a kurdských žen, nastala v některých oblastech diskriminace žen např. z hlediska příslušnosti k sunnitskému nebo šíitskému proudu islámu. Činnost fundamentalistických skupin a válečný konflikt sám o sobě pak postihuje většinu žen. Autorka konstatuje, že zde není možné formulovat konečné stanovisko, poněvadž konflikt není u konce a nelze od něj mít ani potřebný hodnotící odstup. S těmito závěry zcela souhlasím.

V průběhu konzultací a práce na textu prokázala Klára Hyšková velký zájem o téma, schopnost pracovat s teoretickou literaturou i schopnost samostatného kritického myšlení. Výsledek tomu dle mého názoru plně odpovídá. Navrhuji **výborné hodnocení**.

V Praze, 11. 9. 2007

2.1	Schopnost práce s teoretickou literaturou ke zvolenému tématu	
2.2	Schopnost kriticky vyhodnotit prameny teoretické literatury	
2.3	Úroveň zpracování materiálu, resp. zvládnutí techniky empirického výzkumu	
2.4	Schopnost sdělovat a použít soubor metod předmětné cíle	
2.5	Přehlednost práce, přínos práce k rozvoji oboru	

*Vypisujte číselníky na škále 1 – 2 – 3 – 4 (výborné – velmi dobré – dobré – nedostatečné)